

DOĞAL SAYILARDA TOPLAMA VE ÇARPMA

ÖRNEK(1)

----- (I) yandaki işleme

$$\begin{array}{r} \times 125 \\ \hline \end{array}$$
 (II) göre (I) çarpan
 ----- kaçtır?
 2450

$$\begin{array}{r} + \cdots \cdots \\ \hline \cdots \cdots \end{array}$$

(ÖSS-83)

ÇÖZÜM :

2450 sayısı (I) satırın 2 ile çarpılması ile elde edilmiştir. O halde (I) satır $2450 : 2$ den bulunur $2450 : 2 = 1225$ sorumuzun cevabıdır.

ÖRNEK(2)

$$\begin{array}{r} 41- \\ \times -3 \\ \hline \cdots \cdots \\ + \cdots \cdots \\ \hline -5-5 \end{array}$$

(I)
(II)
(III)
(IV)
(V)

yukarıdaki çarpma işleminde her nokta bir rakam yerindedir. Buna göre (IV) sıradaki üç basamaklı sayı kaçtır?

(ÖSS-86)

ÇÖZÜM :

$$\begin{array}{r} 415 \\ \times 23 \\ \hline 1245 \\ + 830 \\ \hline 9545 \end{array}$$

(I)
(II)
(III)
(IV)
(V)

ÖRNEK(3)

$$\begin{array}{r} abc \\ \times d4 \\ \hline 1300 \\ + 1625 \\ \hline 17550 \end{array}$$

yukarıdaki işlemde $a+b+c+d=?$

ÇÖZÜM :

$$\begin{array}{l} 1300 : 4 = 325 = abc \\ 1625 : 325 = 5 = d \\ a+b+c+d = 3+2+5+5 = 15 \text{ olur.} \end{array}$$

ÖRNEK(4)

--- I yandaki işlemede

$$\begin{array}{r} \times 34 \\ \hline \cdots \cdots \end{array}$$
 II III. Satır
 --- III kaçtır?

$$\begin{array}{r} + \cdots \cdots \\ \hline 7276 \end{array}$$

ÇÖZÜM :

$$\begin{array}{l} 7276 : 34 = 214 \text{ (I) satır} \\ 214.4 = 856 \text{ (III) satır olur.} \end{array}$$

ÖRNEK(5)

$$\begin{array}{r} 75 \\ \times ab \\ \hline \cdots \cdots \\ + \cdots \cdots \\ \hline -7- \end{array}$$

yandaki işlemede
 $a.b=?$

ÇÖZÜM :

4.satırdaki iki çizgi, $a=1$ 'izorunlukları.son satırdaki 7 için ise $b=3$ olmalıdır.

$$a.b=1.3=3 \text{ olur.}$$

ÖRNEK(6)

$$\begin{array}{r}
 ab3 \\
 + c4b \\
 \hline
 8c0
 \end{array}
 \text{ yandaki işleme göre } a+b+c=?$$

ÇÖZÜM :

$b = 7$ olmalı ki toplam 0'lı bırsayı olsun. $3+b'$ den 1 devreder. $b+4+(1)=7+4+(1)=12$, buradan da 1 devreder $2=c$ yazılır.

O halde $a=5$ olmalı ki $a+c=5+2+(1)=8$ olsun

Buradan $a+b+c=14$ olur.

ÖRNEK(7)

$b \neq 0$, $a \neq b$ ve

$$\begin{array}{r}
 aab \\
 \times \quad b \\
 \hline
 ccd
 \end{array}$$

olacak şekilde kaç aab üç basamaklı sayı vardır?

ÇÖZÜM :

Değer vererek bulabileceğimiz bir soru

$$\begin{array}{r}
 112 \quad 113 \quad 221 \quad 223 \quad 331 \quad 332 \\
 \times 2 \quad \times 3 \quad \times 1 \quad \times 3 \quad \times 1 \quad \times 2 \\
 \hline
 224 \quad 339 \quad 221 \quad 669 \quad 331 \quad 664
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 441 \quad 442 \quad 551 \quad 661 \quad 771 \quad 881 \quad 991 \\
 \times 1 \quad \times 2 \quad \times 1 \\
 \hline
 441 \quad 884 \quad 551 \quad 661 \quad 771 \quad 881 \quad 991
 \end{array}$$

toplam 13 tane yazılabılır.

ÖRNEK(8)

$$\begin{array}{r}
 5ab \quad \text{yandaki işleme göre} \\
 - c93 \quad a+b+c=?
 \end{array}
 \hline
 c85$$

ÇÖZÜM :

$b=8$ olursa $8-3=5$ olur
 $a=7$ olursa bir onluk alındığında 17 eder ve $17-9=8$ dir.

$5-1=4$ (bir onluk alınmıştır) $4-c=c$ ise $c=2$ dir.
 $a+b+c=17$ eder.

DOĞAL SAYILARDA BÖLME

$X, Y, Z, K \in N$ VE $Y \neq 0$ olmak üzere

$$\begin{array}{r}
 X \mid Y \\
 \hline
 \quad \mid Z \\
 \hline
 \quad \quad K
 \end{array}
 \quad X = Y \cdot Z + K \text{ dır.}$$

NOT: 1) $K = 0$ ise X , Y 'ye tam bölünür
 2) $K < Y$ (kalan böleninden küçüktür)

ÖRNEK(9)

xy iki basamaklı sayı olmak üzere

$$\begin{array}{r}
 XY \mid Y+1 \text{ ise } Y \text{ nin değeri kaçtır?} \\
 \hline
 \quad \mid X \\
 \hline
 \quad \quad Y
 \end{array}$$

ÇÖZÜM :

$$\begin{aligned}
 XY &= X(Y+1) + Y \\
 10X + Y &= XY + X + Y \\
 9X &= XY \quad (X'ler sadeleşirse) \\
 Y &= 9 \text{ olur.}
 \end{aligned}$$

ÖRNEK(10)

$$\begin{array}{r} a+2.b \mid 3.a-b \\ \underline{-} \quad \quad \quad | 3 \\ \hline 2 \end{array}$$

ise a 'nın b türünden
değeri nedir?

ÇÖZÜM :

$$\begin{aligned} a + 2.b &= 3(3.a - b) + 2 \\ a + 2.b &= 9.a - 3.b + 2 \\ 5.b - 2 &= 8.a \\ a &= \frac{5.b - 2}{8} \end{aligned}$$

ÖRNEK(11)

4a iki basamaklı bir sayı ve

$$\begin{array}{r} 129 \mid 4a \\ \underline{-} \quad \quad \quad | 3 \\ \hline b \end{array}$$

ise b aşağıdakilerden
hangisi olabilir?

- A) 3   B) 4   C) 5   D) 7   E) 8

ÇÖZÜM :

$a=0,1,2,3$ olabilir
 $a=0$ iken $b=9$
 $a=1$ iken $b=6$
 $a=2$ iken $b=3$
 $a=3$ iken $b=0$ olur.

Bunlardan sadece 3 şıklarda var. Doğru cevap A şıkları olur.

ÖRNEK(12)

abc üç basamaklı bir sayı ve

$$\begin{array}{r} abc \mid 8+x \\ \underline{-} \quad \quad \quad | x+4 \\ \hline 23 \end{array}$$

ise en küçük abc
kaçtır?

ÇÖZÜM :

$8+x > 23$ olmalıdır. bu durumda $x > 15$ olur. x en az 16 olur. Bu durumda

$$abc = 24.20+23=503 \text{ olur.}$$

ÖRNEK(13)

$72a.... \mid 242$ yandaki işleme göre
| 3.... a yerine aşağıdakilerden
hangisi gelebilir?

- A) 0   B) 2   C) 4   D) 5   E) 7

ÇÖZÜM :

$242.3=726$ olduğundan $a=7$ olmalıdır. cevap E şıkları

ÖRNEK(14)

$$\begin{array}{r} a \mid 17 \\ \underline{-} \quad \quad \quad | 5 \\ \hline b^2 \end{array}$$

ise a 'nın en büyük değeri
kaç olur?

ÇÖZÜM :

$b^2 < 17$ olduğundan b en fazla 4 tür.

$$A = 17.5 + 4^2 = 101 \text{ olur.}$$

ÖRNEK(15) $a, b, c \in \mathbb{Z}^+$

$$\begin{array}{rcl} a \mid 4 & b \mid 6 & \text{ise } a+b \text{ 'nin } 15 \text{ ile} \\ \underline{-} \quad | b & \underline{-} \quad | c & \text{bölmümden kalan} \\ 2 & 5 & \text{nedir?} \end{array}$$

ÇÖZÜM : $A = 4.b+2$ ve $b=6c+5$ a'da b'yi yazarsak

$$\begin{aligned} a &= 4.(6c+5)+2 = 24.c+22 \\ a+b &= 24c+22+6c+5 \\ a+b &= 30c+27 \end{aligned}$$

30c sayısı 15'in katı olduğundan kalan sıfırdır.
27:15'ten kalan ise 12 olur.

ÖRNEK(16)

a0ab0b sayısı a00b sayısının kaç katıdır?

ÇÖZÜM :

Sorunun çözümü için a0ab0b sayısı a00b sayısına bölünmeli

$$\begin{array}{r} a0ab0b \mid a00b \\ - a00b \quad | \quad 101 \\ \hline a00b \\ - a00b \\ \hline 0 \end{array}$$

o halde a0ab0b sayısı a00b sayısının 101 katı olur.

ÖRNEK(17)

Bir bölme işleminde bölünen ile bölenin farkı bölümün 9 katının 1 eksigidir. Bölüm 3 ve kalan 2 olduğuna göre bölünen kaçtır?

ÇÖZÜM :

$$\begin{array}{r} A \mid B \\ \underline{-} \quad | 3 \\ 2 \end{array}$$

$A = 3.B + 2$ ve $A - B = 9.3 - 1$ denklemleri ortak çözülürse

$$\begin{array}{r} A - 3.B = 2 \\ -3/ \quad A - B = 26 \\ \hline -2.A = -76 \\ A = 38 \text{ olur.} \end{array}$$

ÖRNEK(18) $A, x \in \mathbb{Z}$ olmak üzere

$$\begin{array}{r} A \mid 4x+7 \quad \text{ise } A \text{'nın en büyük} \\ \underline{-} \quad | 3 \quad \text{değeri kaçtır?} \\ 5x-3 \end{array}$$

ÇÖZÜM :

Bölme işleminin kuralından

$$\begin{aligned} 5x-3 &< 4x+7 \\ 5x-4x &< 7+3 \\ x &< 10 \\ x &= 9 \text{ seçilirse} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} A &= 3(4.9+7)+5.9-3 \\ A &= 171 \text{ olur.} \end{aligned}$$

ÖRNEK(19)

$$\begin{array}{r} A \mid 3.B-2 \\ - \quad \mid 3 \\ \hline 2 \\ 3 \end{array} \qquad \begin{array}{r} B+3 \mid 2.C \\ - \quad \mid 4 \\ \hline 5 \end{array}$$

ise A'nın C türünden değeri nedir?

ÇÖZÜM :

$$A = 3(3B-2)+2 \text{ ve } B+3=4.2C+5$$

$$A=9B-4 \text{ VE } B=8C+2$$

B'yi A'da yerine yazarsak

$$A=9(8C+2)-4 \rightarrow A= 72C+14 \text{ olur.}$$

ÖRNEK(20)

$$\begin{array}{r} A+B+4 \mid 3.B+C \\ - \quad \mid 3 \\ \hline 4 \end{array} \qquad \text{ise } C \text{'nin A ve B türünden değeri nedir?}$$

ÇÖZÜM :

$$A+B+4 = 3(3B+C)+4$$

$$A+B=9B+3C$$

$$= \frac{A-8.B}{3} \text{ bulunur.}$$

ÖRNEK(21)

X,Y,Z tamsayı ve

$$\begin{array}{r} X+3 \mid 5Y-2 \\ - \quad \mid 4 \\ \hline 3 \end{array} \qquad \begin{array}{r} X \mid 4.Y+Z \\ - \quad \mid 5 \\ \hline 2 \end{array}$$

ise Z kaçtır?

ÇÖZÜM :

$$X+3=4(5Y-2)+3 \text{ ve } X=5(4Y+Z)+2$$

$$X=20Y-8 \text{ ve } X=20Y+5Z+2$$

X'ler eşitlenirse

$$20Y-8 = 20Y+5Z+2$$

$$5Z = -10$$

$$Z=-2$$

ÖRNEK(22)

$y \in \mathbb{Z}$ olmak üzere,

$$\begin{array}{r} A \mid y^2 + 5 \\ - \quad \mid 7 \\ \hline y^3 \end{array} \qquad \text{ise A'nın en büyük değeri nedir?}$$

ÇÖZÜM :

Bölme işleminin kuralından

$$y^3 < y^2 + 5$$

y en fazla 2 olur. Buradan

$$A= 7 \cdot (y^2 + 5) + y^3 \text{ ifadesinde } y=2 \text{ yazılırsa}$$

$$A= 7 \cdot (2^2 + 5) + 2^3$$

$$A= 63+8$$

$$A= 71$$

ÖRNEK(23)

$$\begin{array}{r} 3.A+B \\ \underline{-} \quad | \\ \hline 6 \end{array}$$

($6 < A-B$ olmalı)

ÇÖZÜM :

Bölme işleminin kuralından $6 < A-B$ olmalıdır.

$$\begin{aligned} 3A+B &= 5(A-B)+6 \\ 3A+B &= 5A-5B+6 \\ 6B &= 2A+6 \\ 3B &= A+3 \quad \text{minimum değerler} \\ &\text{seçildiğinde} \\ B &= 5 \quad \text{ve} \quad A = 12 \text{ olur. o halde} \\ A.B &= 12.5 = 60 \text{ çıkar} \end{aligned}$$

ÖRNEK(24)

$$\begin{array}{r} X \mid Y \\ \underline{-} \quad | \\ 4 \end{array} \quad \begin{array}{r} Y \mid Z \\ \underline{-} \quad | \\ 2 \end{array}$$

ise X 'in en küçük değeri nedir?

ÇÖZÜM :

$X=3Y+4$ ve $Y=3Z+2$, $Z>2$ olacağından $Z=3$ seçilirse

$$\begin{aligned} Y &= 3.3+2=11 \text{ ve buradan} \\ X &= 3.11+4=37 \text{ bulunur.} \end{aligned}$$

ÖRNEK(25)

$AB8$ üç basamaklı, XY iki basamaklı sayılar olmak üzere;

$$\begin{array}{r} AB8 \mid 18 \\ \underline{-} \quad | \\ XY \end{array}$$

ise XY 'nin alabileceği değerler toplamı nedir?

ÇÖZÜM :

$AB8=18Z$ +XY burada $AB8$ çift, $18Z$ 'de çift olduğundan XY 'de çift olmalıdır.
 $XY < 18$ olduğundan
 $XY = 10, 12, 14, 16$ ve toplamları da 52 olur.

ÖRNEK(26)

$ab0ab0$ 6 basamaklı sayısının ab iki basamaklı sayısına bölümünden elde edilecek bölüm ile kalan toplamı kaçtır?

ÇÖZÜM :

$$\begin{array}{r} ab0ab0 \mid ab \\ \underline{-} ab \quad | \quad 1010 \\ 00ab \\ \underline{-} ab \\ 0 \end{array}$$

cevap $10010+0=10010$

ÖRNEK(27)

$$\begin{array}{r} A \mid B+2 \\ \underline{-} \quad | \\ 5 \end{array} \quad \begin{array}{r} B \mid 6 \\ \underline{-} \quad | \\ 4 \end{array}$$

ise A 'nın 9 ile bölümünden elde edilen bölüm ile kalanın toplamı nedir?

ÇÖZÜM :

$$\begin{aligned} A &= 3(B+2)+5 \text{ ve } B=6(C+2)+4 \\ A &= 3B+11 \text{ ve } B=6C+16 \end{aligned}$$

B 'nin değeri A 'da yerine yazılırsa

$$\begin{aligned} A &= 3(6C+16)+11 \\ A &= 18c+59 \end{aligned}$$

$$\begin{array}{r} 18c+59 \mid 9 \\ \underline{-} 18c \quad | \quad 2c+6 \\ 0 +59 \\ \underline{-} 54 \\ 5 \end{array}$$

$2c+6+5=2c+11$ bulunur.

ÖRNEK(28)

$X, Y \in Z$ olmak üzere;

$X+4 \mid 3Y+11$ yandaki bölme işleminde
 $\underline{-} \quad | 12$ bölen ile bölüm yer
 $Y+3$ değiştiğinde kalan
 değişmiyorsa Y 'nin alabileceği değerler kaç
 tanedir?

ÇÖZÜM :

Bölme işleminin kuralından;

$$Y+3 < 3Y+11$$

bölen ve bölüm yer değiştirilebildiğinden

$$Y+3 < 12$$

Bulunur. veriler işlenecek olursa

$$Y+3 < 12 \rightarrow Y < 9$$

ve

$$Y+3 < 3Y+11 \rightarrow -8 < 2Y \rightarrow Y > -4$$

O halde $-4 < Y < 9$ aralığından ;

$Y = -3, -2, -1, 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8$ toplamda 12 değer
 alabildiği görülür.

ÖRNEK(29)

$abcabc$ altı basamaklı, abc üç basamaklı sayılar ve

$$abcabc \mid abc-4 \quad \text{ise } a+b-c=?$$

$$\underline{-} \quad | abc+8$$

32

ÇÖZÜM :

$$abcabc = (abc-4)(abc+8)+32$$

$$abc000+abc=abc \cdot abc+8 \cdot abc-4 \cdot abc-32+32$$

$$1001 \cdot abc = abc \cdot abc+4 \cdot abc$$

$abc = x$ olsun

$$x^2 = 997x$$

denklemi çözülürse

$x=0$ ve $x=997$ çıkar. $x=0$ olamayacağından

$$x = abc = 997$$

buradan $a+b-c=9+9-7=11$ bulunur.

ÖRNEK(30)

x doğal sayısının 5'e bölümünden kalan 3, y doğal sayısının 5'e bölümünden kalan 4 ise $2x+7y$ 'nın 5 ile bölümünden kalan nedir?

ÇÖZÜM 1:

$k, m \in Z$ olmak üzere,

$$\begin{array}{r} x \quad | \quad 5 \\ - \quad | \quad k \\ 3 \end{array} \qquad \begin{array}{r} y \quad | \quad 5 \\ - \quad | \quad m \\ 4 \end{array}$$

$$x = 5k+3 \text{ ve } y = 5m+4 \text{ buradan}$$

$$\begin{aligned} 2x + 7y &= 2(5k+3) + 7(5m+4) \\ &= 10k+6+35m+28 \\ &= 10k+35m+34 \end{aligned}$$

$10k$ ve $35m$ zaten 5'in katları olduklarından
 kalanlar 0'dır. 34'ün 5'ebölümünden kalan ise 4 tür.
 O halde cevap 4 olur.

ÇÖZÜM 2:

Bu soru x 'in ve y 'nin 5'e bölümünden kalanlar
 kullanılarak da çözülebiliriz. bu yöntemde x yerine
 3 ve y yerine de 4 yazarsak

$2 \cdot 3 + 7 \cdot 4 = 34$ ve 34'ün 5'ebölümünden kalan da 4
 olur.

ÖRNEK(36)

İki doğal sayıdan biri diğerine bölündüğünde , bölüm 12 , kalan 8 dir.

Bölünen , bölen ve bölüm toplamı 189 old,göre bölen sayı kaçtır?

(ÖSS-97)

ÇÖZÜM :

$$\begin{array}{r} A \\ \hline B \\ - \\ 8 \\ \hline 12 \end{array}$$

$$A=12B+8 \text{ ve } A+B+12 = 189$$

A'yi A+B'de yerine yazarsak

$$12B+8+B+12 = 189$$

$$13B = 169$$

$$B = 13 \text{ bulunur.}$$

ÖRNEK(35)

$$\begin{array}{r} K \longmid 7 & K+4 \longmid M+1 \\ \hline M & \quad | 7 \\ 3 & L \end{array} \quad \text{ise } L=?$$

(ÖSS_97)

ÇÖZÜM :

$$K=7M+3 \text{ ve } K+4 = 7(M+1)+L$$

K'yi yerine yazarsak

$$7M+3+4 = 7M+7+L$$

$$7M+7 = 7M+7+L$$

$$L=0 \text{ bulunur.}$$

ÖRNEK(36)

Bir x doğal sayısı 3'e bölündüğünde bölüm a , kalan 1 dir. a sayısı 8'e bölündüğünde ise kalan 2 dir. Buna göre x doğal sayısı 24'e bölündüğünde kalan kaçtır?

(ÖSS-94)

ÇÖZÜM :

$k \in \mathbb{Z}$ olsun

$$\begin{array}{r} x \longmid 3 \\ \hline a \\ - \\ 2 \end{array} \quad \begin{array}{r} a \longmid 8 \\ \hline k \\ - \\ 2 \end{array}$$

$$x=3a+1 \text{ ve } a=8k+2$$

$$x=3(8k+2)+1$$

$$x=24k+7 \text{ bulunur.}$$

Buradan 24k zaten 24'ün katı olduğundan tam bölünür. O halde cevap 7 dir.

ÖRNEK(37)

--- yandaki işleme

$$\begin{array}{r} \underline{134} \\ - \\ - \\ + \end{array} \quad \text{göre } a+b+c+d+e=?$$

$$\begin{array}{r} \underline{134} \\ - \\ - \\ + \underline{125} \\ \hline abcde \end{array}$$

ÇÖZÜM :

Çarpımın üçüncü satırı olan 125 değeri 134 'ün 1' ile ilk çarpanın çarpımından elde edildiğinden ' ilk çarpan $x 1=125 \rightarrow$ ilk çarpan=125' olur.

O halde $125 \cdot 134 = 16750$ olur. Bu durumda $a+b+c+d+e = 19$ bulunur.

KONUMUZ BİTTİ. ŞİMDİ TESTLERE
GEÇEBİLİRСİNİZ

DİLERSENİZ KONU ANLATIMINI BİR DE
YOUTUBE KANALIMIZDAN VİDEO OLARAK
DA İZLEYEBİLİRСİNİZ

Youtube kanalımız: **CEBİR HOCAM**

Başarılar diliyorum
İbrahim Halil BABAOĞLU
Matematik Öğretmeni